

солідарність із українським народом і відданість спільним цінностям демократії, свободи та міжнародного права.

ЛІТЕРАТУРА

1. Указ Президента України №448/2021 «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 30 липня 2021 року «Про Стратегію зовнішньополітичної діяльності України». URL: <https://www.president.gov.ua/documents/4482021-40017> (дата звернення: 02.11.25)
2. Valiarenko Y. Ukraine – Canada: a strategic partnership in wartime. 2024. 22 p.
3. Government of Canada. Minister Joly Announces Additional Sanctions in Response to Russia's Full-Scale Invasion of Ukraine URL: <https://www.canada.ca/en/global-affairs/news/2024/02/minister-joly-announces-additional-sanctions-in-response-to-russias-full-scale-invasion-of-ukraine.html> (дата звернення: 04.11.25)
4. Government of Canada. Canada Starts First Process to Seize and Pursue the Forfeiture of Assets of Sanctioned Russian Oligarch. URL: <https://www.canada.ca/en/global-affairs/news/2022/12/canada-starts-first-process-to-seize-and-pursue-the-forfeiture-of-assets-of-sanctioned-russian-oligarch.html> (дата звернення: 04.11.25)
5. Touria Izri. 'Non-combat' military trainers could return to Ukraine - but not yet: Blair. Global News. URL: <https://globalnews.ca/news/10333884/canada-ukraine-military-training-troops/> (дата звернення: 03.11.25)
6. Government of Canada. Agreement on security cooperation between Canada and Ukraine. URL: https://www.international.gc.ca/world-monde/issues_development-enjeux_developpement/response_conflict-reponse_conflits/crisis-crisis/agreement-ukraine-accord.aspx?lang=eng (дата звернення: 04.11.25)
7. Віталій Головня: Україна та Канада є одними з ключових гравців із забезпечення продовольчої безпеки у світі. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/vitalii-holovnia-ukraina-ta-kanada-ie-odnymu-z-kliuchovykh-hravtsiv-iz-zabezpechennia-prodovolchoi-bezpeky-u-sviti> (дата звернення: 05.11.25)
8. Спільна декларація України та Канади 10 червня 2023 року. URL: <https://www.president.gov.ua/news/spilna-deklaraciya-ukrayini-ta-kanadi-83513> (дата звернення: 05.11.25)

Галушка Руслан

Науковий керівник – проф. Алексієвцев Леся

РІД ЯК ДУХОВНИЙ ФУНДАМЕНТ ОСОБИСТОСТІ: ГЕНЕАЛОГІЧНІ АСПЕКТИ У БІОГРАФІЇ ЛЕСІ УКРАЇНКИ

Без сумніву, визначальний вплив на формування особистості має сім'я — найближча частина роду, яка закладає фундамент для подальшого становлення. Це особливо важливо в суспільстві із жорсткою становою ієрархією, коли походження визначає соціальний статус людини, її можливості та шлях в житті. Рід з—поміж іншого формує ідентичність, світогляд і систему ціннісних орієнтирів. Представницею нобілітету була й Леся Українка — російська дворянка козацького походження.

У статті розглянуто деякі аспекти біографії письменниці, поетки, драматургині та громадської діячки — Лариси Петрівни Косач–Квітки, відомішої як Леся Українка, щодо походження: місце сім'ї, родини та роду в її житті, вплив окремих родичів на формування особистості, етнічне походження, ставлення до генеалогії як такої в сім'ї та відображення означеного у творчості.

Для Лесі Українки сім'я була одночасно як джерелом, так й тягарем. «Спадок – се фатум, се мойра, се бог, що мститься до чотирнадцятого коліна» —словами героїні її

«Блакитної троянди» [2]. Загалом дворянський статус, попри певні переваги, які він дає, чинить великий тиск: важливим є підтримання статусу і відповідність очікуванням громади. У родині Косачів–Драгоманових це проявлялося не лише «на вулиці», а й у високих інтелектуальних вимогах до кожного з членів родини вдома. Леся зростала в атмосфері, де культами були освіченість, громадянська свідомість і служіння національній ідеї, однак така спадщина вимагала постійного самовдосконалення й внутрішньої дисципліни.

Особливий вплив на неї мала мати — Олена Пчілка, яка відзначалася винятковою вимогливістю до себе і своїх дітей. Вона прагнула бачити у доньці не просто освічену жінку, а продовжувачку родинної справи — служіння українському народу [1]. Її суворість, принциповість у питаннях мови, моралі та творчості, з одного боку, формували в Лесі працелюбність і почуття обов'язку, а з іншого — породжували тиск й боротьбу між прагненням самовираження та потребою відповідати материнським очікуванням. Складно описати стосунки Лесі з матір'ю, мала місце навіть, певного роду конкуренція. Леся все життя від неї, втікала, і завжди поверталася. У своїй монографії Оксана Забужко висловлює думку, що, попри потужну постать матері, на Лесю більше вплинула косачівська родина, яка була «затлумлена інтелектуальним блиском Драгоманових», хоча їх вплив не можливо применшити; вона була «татовою донькою, подібною до батька і вродою і вдачею», «жінкою з косачівського роду», впливовими, власне, ласкавими та ніжними материнськими фігурами в її житті були тітки: батькові сестри Олена Тесленко-Приходько та Олександра Шимановська, і наводить вагомий аргумент: у творчості письменниці, зазвичай, материнську любов проявляють «тіточки» та свекрухи, в той час, коли рідна матір — це «занадто велика фігура, занадто складна» «божество–мама», яка також любляча, але по-іншому, вона є дуже владною та поважною фігурою, що прагне контролю, якою була для Лесі Олена Пчілка [4, с. 476].

Народившись у Звягелі та зростаючи в Колодяжному, на Волині, Леся вважала її своєю батьківщиною, проте її прабатьки походили із зовсім інших місцин, мати роду із Полтавщини, а батьківська — зі Стародубщини. Неоднорідним походження «дочки Прометея» було й в етнічному плані, що характерно для такого суспільного стану, як дворянство того часу. Докладно описує Драгоманівський рід Олена Пчілка у своїх спогадах про брата Михайла, а також частково дублює в автобіографії, звідти дізнаємось що їхній прадід, тобто Лесин прапрадід — Стефан, чи то Стефанос, Драгоман був греком, авторка акцентує на тому, що в різних документах він навіть розписувався грецькими літерами (адже був козацьким писарем, яких називали драгоманами) [6, с. 40], а О. Забужко вважає це, взагалі, виявом політичної позиції [4, с. 374]. Цікавим в контексті етнічного походження Драгоманових є лист Максима Славинського, в якому він «змальовує» портрет Пчілки, згадуючи окрім грецького, сербське та іспанське коріння в письменниці [3], чого не знаходимо в інших джерелах: можливо, він помилився, романтизуючи її «південний» темперамент і зовнішність, проте не можна виключати, що Славинський знав якісь родинні перекази чи версії, що не збереглися і могли

побутувати в усній традиції Косачів–Драгоманових. Але зважаючи на те, що сама Ольга Драгоманова детально розповідає про свій родовід у спогадах про брата [6] і автобіографії [7], і не згадує ні сербів, ні іспанців, робимо висновок, що, швидше всього, помиляється таки Максим Славинський.

Родовід Косачів та Драгоманових документує у своїй фундаментальній праці «Леся Українка: хронологія життя і творчості» Ольга Косач–Кривинюк. Що важливо, вона починає книгу саме розділом про генеалогії, що може свідчити про те, що в сім'ї було певне уявлення, що рід — це те, з чого все починається; до речі, «Спогади про Михайла Драгоманова» її мати — Олена Пчілка також розпочинає із генеалогічної довідки. Якщо Пчілка викладає її доволі вільно, як сімейні перекази й власні спогади, то її донька підходить до цього ґрунтовніше, вона намагається систематизувати цю інформацію та підкріпити її відповідними джерелами, серед яких вже згадані «Спогади» і автобіографія матері, дворянські справи, родовідні книги, документи з сімейного архіву та ін. Генеалогічну розвідку починає з розповіді про балканського правителя Стефана Косачу, який отримав титул герцога, завдяки чому отримує свою назву регіон Герцеговина [5, с. 11]. На жаль, пов'язати Ларису Косач безпосередньо зі Стефаном Косачею не вдається, адже між ними значна прогалина в документах — майже столітній розрив [5, с. 12]. Найдавніший відомий предок Косачів (ім'я не відоме) прибуває з Польщі до України з військами Яна Собеського у XVII ст. [5, с. 13], таким чином, можемо припустити, що велика українська письменниця могла мати, серед іншого, і польське коріння.

У родині Косачів–Драгоманових пишалися своїми предками та цінували їх, водночас доволі скептично ставилися до глибших досліджень. Ольга Косач згадує про Миколу Косача — далекого родича з Петербурга, який якраз займався генеалогічним пошуком, намагався зв'язати до купи Косачів-герцогів на Балканах із Косачами Мглинськими (одна з двох споріднених гілок шляхетського роду Косачів [8]) [5, с. 11–12]. Проте в родині цього не сприймали серйозно і «добродушно кпили з «генеалогічної манії» петербурзького родича» [4, с. 470], через що і молодше покоління це сприймало з такого погляду, а вже в літньому віці, пишучи кілька разів згадану працю, Косач–Кривинюк шкодує, що так «по-невігласьки» ставилася до старань М. Косача, і не ознайомилася, як слід, із його бібліотекою, коли мала таку можливість [5, с. 12].

Ми не можемо достеменно визначити, що саме впливало на вибір сюжетів для творів Лесі Українки, проте в них помітна значна присутність грецьких і балкансько-слов'янських мотивів, зокрема сербських, відображені у творах «Віла-посестра» та циклі «Невільничі пісні», де письменниця переосмислює народні легенди та пісні, але все-таки через призму українськості. Грецькі сюжети помітні у драматичних поемах «Кассандра», «Іфігенія в Тавриді», «Оргія» де класичні сюжети так само адаптовані до українських реалій і феміністичного бачення авторки. В обох випадках Леся Українка не просто відтворює сюжети, а трансформує їх, поєднуючи універсальні теми боротьби, жертвності та мужності з українською ідеєю свободи. Ці мотиви можна розглядати як підсвідоме тяжіння письменниці

до своїх коренів, проте, попри грецькі чи балканські витоки, українського в них більше, як і в самої письменниці, адже, не зважаючи на розмаїте походження, та статус російської дворянки, вона була Лесею — Українкою.

Підсумовуючи, можемо стверджувати, що родовід і сім'я відіграли визначальну роль у формуванні особистості Лесі Українки. Її дворянське походження, етнічне коріння, високі вимоги матері, вплив батька та інших родичів заклали фундамент моральних, інтелектуальних і творчих орієнтирів. Генетично та культурно письменниця успадкувала здатність до мов, інтерес до історії та фольклору, що проявилось в багатогранності її творчості, де відображені не лише українські мотиви, а й балканські й грецькі сюжети, переосмислені через національну, громадянську та феміністичну призму. Таким чином, родина та рід виступають для Лесі Українки духовним фундаментом, що формує її особистість, світогляд і творчий почерк.

ЛІТЕРАТУРА

1. Алексієвець Л., Галушка Р. Національна ідентичність у вихованні дітей Олени Пчілки: між традицією і модерністю // Ціннісні орієнтири в сучасному світі: теоретичний аналіз та практичний досвід: збірник тез VII Міжнародної науково-практичної конференції, 15-16 травня 2025 року, м. Тернопіль. ТНПУ ім. В. Гнатюка. Ред. кол.: Морська Н. Л., Литвин Л. М., Поперечна Г. А. Тернопіль: ФОП Осадца Ю. В. 2025. С. 126–130.
2. Блакитна Троянда. Дія Перша | Леся Українка. Енциклопедія життя і творчості. URL: [<https://www.l-ukrainka.name/uk/Dramas/LtBlueRose/Act1.html>]
3. Диба А. «Сила її була в її індивідуальності...»: штрихи до портрета матері цілого покоління українців-державників // Освіта та виховання в родині Косачів. Педагогічне краєзнавство: стратегічні орієнтири сучасного педагогічного процесу : матеріали VII Всеукр. Косачівських пед. читань (23 черв. 2022 р., м. Луцьк) / упоряд. : П. С. Олешко, О. Й. Дем'янюк, А. М. Силук. Луцьк : Волинський ІІІПО, 2022. С. 33–40.
4. Забужко О. Notre Dame d'Ukraine: Українка в конфлікті міфологій. Видання 4-те. Київ : Видавничий дім «Комора», 2021. 656 с.
5. Косач-Кривинюк О. Леся Українка: хронологія життя і творчості. Нью-Йорк : Видавництво спілки "Гомін України", 1970. 923 с.
6. Пчілка О. Спогади про Михайла Драгоманова. Україна : наук. двохмісячник українознавства. Київ : Держ. вид-во України. Кн. 2-3. 1926.
7. Пчілка Олена. Вибране: художня проза, автобіографія; упоряд. і передм. А. Бідонько. Київ : ВГ «Ще одну сторінку», 2024. 416 с.
8. Янишин Б. Косачі // Енциклопедія історії України: Т. 5: Кон – Кю. / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. НАН України. Інститут історії України. Київ: В-во "Наукова думка", 2008. С. 206–207.

*Малишевський Роман
Науковий керівник – проф. Алексієвець Микола*

ПОЛЬСЬКО-УКРАЇНСЬКІ ВІДНОСИНИ У РОКИ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ: ІСТОРИЧНА ПАМ'ЯТЬ ТА СУЧАСНІ ІНТЕРПРЕТАЦІЇ

Польсько-українські відносини ніколи не були легкими, а невирішені питання і суперечки стають причинами конфліктів і сьогодні. Не виключенням стали стосунки обох народів під час Другої світової війни. Як для українців, так і для поляків цей період став, напевно, одним із найжорстокіших та найкривавіших у новітній історії. Метою дослідження є проаналізувати становище польсько-українських взаємин під час Другої світової війни, їхню еволюцію у цей період, інтерпретації проблеми в сучасній історіографії обох держав та